Roströdgårdarna i Ytterjärna Trädgårdspark

YTTERJÄRNA
TRÄDGÅRDSPARK

Trädgårdsparkens roströdgård

I Ytterjärna Trädgårdspark finns en stor samling rosbuskar.
Den inre roströdgården omges av den höga oxelhäcken. Den yttre roströdgården är belägen utanför Robyggehuset.
Rossamlingen består av närmare 160 rosbuskar, 36 olika arter uppdelat i 120 sorters rosor.

Den yttre roströdgården anlades under 1980-talet av trädgårdsmästaren och konstnären Arne Klingborg. Den inledande idén var att i huvudsak koncentrera sig på gammaldags doftande rosor och deras historia samt att besökare skulle kunna gå runt varje buske och studera deras växtsätt.

Yttre roströdgården

Ursprunget till den inre roträdgården är knuten till ett besök år 1980 av Bulgariens dåvarande kulturminister i samband med en utställning om Waldorfpedagogik i Järna. Som tack för besöket skänkte hon en gåva. En tid efter besöket anlände 13 stora lådor med 1300 stycken rosbuskar. Det var mitt i november och man hade för tillfället ingen lämplig plats att plantera rosbuskarna. Så man valde att övervintra dem i växthuset. Under vintern planerades den inre roträdgården. En halvcirkulär spaljé samt en oxelhäck skulle omsluta trädgården som ett skyddande rum. Rabatternas placering utformades som en rosenknopp. Rosorna planterades under våren 1981.

Inre roträdgården

Den ursprungliga rossamlingen har genom åren ersatts med sorter som bättre klarar det svenska klimatet. De flesta av de nuvarande rosorna är gammaldags engångsblommande doftande sorter. Rosorna kombineras med perenner och blommor som lockar till sig fjärilar och bin och andra pollinatörer samt doftande örter så som timjan, salvia och lavendel. På så sätt har trädgården en lång blomningsperiod och en mångfald av doftnyanser och färger. Höst, vinter och tidig vår pryds många rosbuskar dessutom av vackra nypon. I den yttre roträdgården finns även pioner; vilda arter, moderna hybrider samt buskpioner.

Rosgrupper

I allmänhet delas rosor in i tre huvudgrupper: buskrosor, klätterrosor och rabattrosor.

Buskrosor indelas i gammaldags respektive moderna rosor samt vildrosor. En rossort räknas som gammaldags om den hör till en sortgrupp som uppstått före år 1867. Övergången till moderna rosor var när den första tehybridrosen 'La France' introducerades 1867. Den uppstod genom en korsning av teros och remontanros.

De rosgrupper som finns representerade i roströdgårdarna i Ytterjärna Trädgårdspark är:

1. **Gammaldags buskrosor**: *R. gallica* (Gallicarosor), *R damascena* (Damascenerrosor), *R. alba* (Albarosor), *R. centifolia* (Centifoliarosor), *R. portlandica* (Portlandrosor), *R. borboniana* (Bourbonrosor), *R. remontant* (Remontantrosor).

2. **Moderna buskrosor**: *R.chinensis* (Kinarosor), *R. moscatha* (Moschatahybrider), *R.rugosa* (Vresrosor).

3. **Vildrosor**: *R. acicularis*, *R. californica*, *R. canina*, *R. dumalis*, *R. foetida*, *R. francofurtana*, *R.macrantha*, *R. majalis*, *R. moyesii*, *R. nutkana*, *R. pendulina*, *R. pimpinellifolia R. x richardii*, *R. rubiginosa*, *R. spinosissima*, *R. villosa*, *R. virginiana*, *R. woodsii var. fendleri*.

4. **Klätterrosor**: *R. arvensis*, *R. beggeriana*, *R. longicuspis*, *R. multiflora*, *R. sempervirens*, *R. setigera*, *R. wichurana*.

Gammaldags buskros
R. damascena ‘Madame Hardy’

Modern buskros
R. rugosa ‘Roseraie de l’Haÿ’

Vildros
R. californica ‘Plena’

Klätterros
R. multiflora ‘Russelliana’

1. Gammaldags buskrosor

Gallicarosor
R. gallica introducerades till Europa på medeltiden med korsriddarna. I Asien och Anatolien har *R. gallica* varit kända sedan 2000-talet f.Kr.
Blommorna är vanligen fyllda eller halvfyllda, friska och anspråkslösa. Färgskalan är ofta rosa till purpurrött och i sällsynta fall vitt. Det finns även sorter med flerfärgade eller strimmiga kronblad, till exempel polkagrisrosen, 'Rosa Mundi'. Gallicarosor fick sin storhetstid på 1800-talet, med 2000 namnsorter. Idag finns endast ett 100-tal kvar. 'Alain Blanchard', 'Belle de Crécy', 'Rosa Mundi' och 'Président de Sèze' är några av dem som är representerade, för de flesta i Inre roträdgården.

Damascenerrosor
Rosa x damascena beskrevs redan på 300-talet f.Kr. av naturforskaren Theofrastos. Men först på 1200-talet kunde korsriddaren Robert de Brie ta med sig hem från Persien en damascena till sitt slott i Champagne. Damascenerrosor består dels av sommardamascenerna (förmodligen en spontan hybrid mellan *R. gallica* och *R. phoenicia*) och höstdamascenerrosor, känd som *R. bifera* (en korsning mellan *R. gallica* och *R. moschata*) och som remonterar.
Klasarna bär stora rosa blommor, ibland vita. Blommorna är halvfyllda till tätt fyllda, med stark doft. I roträdgården finns bl.a. 'Madame Hardy', 'Kazanlik', 'Blush Damask', 'Omar Khayyam'.

Albarosor
R. alba är en hybridros som härstammar från Europa, där den har varit känd sedan antiken och har odlats sedan renässansen. Den blir en mellanhög buske med starkt doftande blommor som ofta blommar tidigare än andra gammaldags rosor.
Nio sorters *R. alba* finns i de två roträdgårdarna. 'Alba maxima Jungfruros' kan användas även som klätterros, och har ett kraftigt och tätt växtsätt, med krämvita till vita blommor.
Sorten 'Mme Plantier' har fina vita blommor och fick sitt namn år 1835 efter hustrun till rosförädlaren och trädgårdsmästaren Jacques Plantier. 'Königin von Dänemark' fick sitt namn efter Danmarks drottning (1816) och har blommor med rosa färgtoner.

R. gallica 'Alain Blanchard'

R. alba 'Alba maxima Jungfruros'

R. damascena 'Blush Damask'

Yttre roträdgården

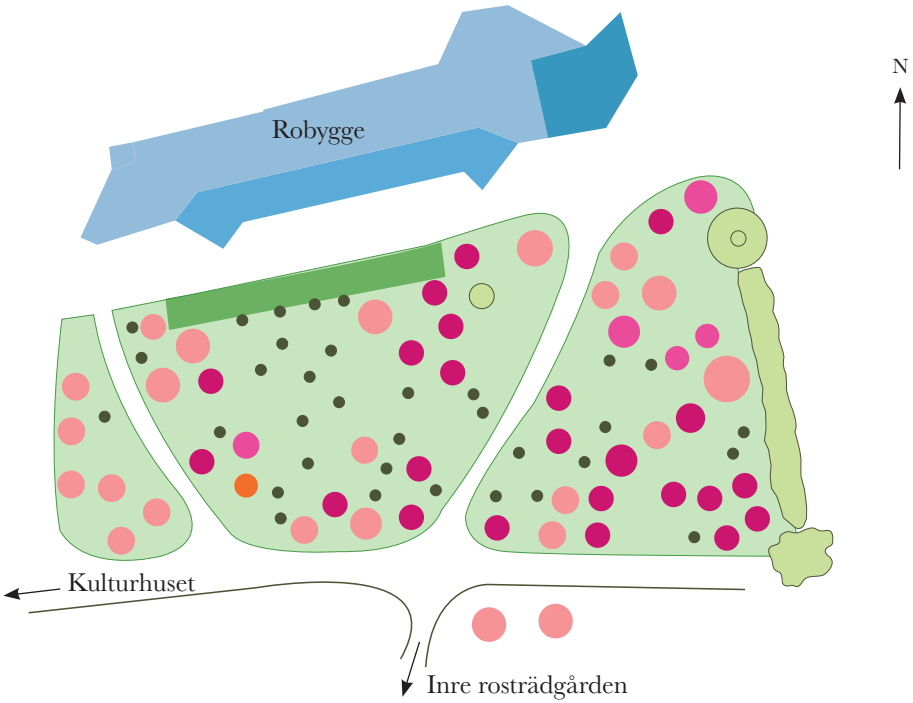

- Gammaldags buskrosor
- Moderna buskrosor
- Vildrosor
- Klätterrosor
- Okänd sort
- Pioner

Inre roströdgården

Centifoliarosor

R. centifolia (hundrabladrosen) har fått sitt vetenskapliga namn av Carl von Linné. Den uppkom i Nederländerna på 1400-talet och kallas också målarnas ros och förekommer ofta på nederländska stilleben från 1600-talet.

Den är härdig men blommar bara en gång per år. Blommorna är runda och klotformade med många fina, sammanlänkade kronblad (rosa, vita, mörkt rödlila, mm). *Rosa centifolia* odlas i stor utsträckning, särskilt för framställning av rosenolja från blommorna, som används i parfymer. 'Blanche Moreau', 'Communis', 'Gloire des Mousseuses', 'Nuits de Young' och 'The Bishop' är några av sorterna vi hittar i roträdgården.

R. centifolia muscosa 'Gloire des Mousseuses'

R. borboniana 'Souvenir de la Malmaison'

Portlandrosor

R. portlandica är en återblommande variant av *Rosa x damascena*.

År 1800 upptäckte hertiginnan av Portland i Italien en spontan hybridros som vid den tidpunkten identifierades som en korsning mellan *Rosa x damascena* och *Rosa chinensis* 'Sempervirens'. Denna spontana ros fick namnet 'Duchesse de Portland'.

Portlandrosor blommar längre än flera andra gammeldags buskrosor och är remonterande. Blommorna är vanligen fyllda och kronbladen är klassiskt rosa eller röda.

Rosen fick senare sortnamnet 'Portlandica'. I inre roträdgården finns bl.a. sorten 'Jacques Cartier' (med dubbla, fyrdelade och ljusrosa blommor) och 'Yolande d'Aragon' (med stora och väldoftande lila blommor).

Bourbonrosor
Rosa x borboniana har utvecklats ur hybrider mellan *Rosa x damascena* 'Semperflorens' och *Rosa x chinensis* 'Old Blush', och härstammar från början av 1800-talet från ön Bourbon, nuvarande La Réunion.
År 1817 skickade botanikern Nicolas Bréon frön till den blivande kungen Louis-Philippes trädgårdsmästare, som sådde dem och gav de nya rosorna namnet Bourbonrosor. Blommorna är tätt fyllda, med en särskilt fin och stark doft.
I våra roströdgårdar finns 'Souvenir de la Malmaison' som är en typisk sort, med stora, mycket fyllda blommor, blekrosa som övergår i elfenben och sedan i vitt, mycket väldoftande och remontant.

R. remontant 'Souvenir d'Alphonse Lavallée'

Remontantrosor
R. remontant härstammar från Kinarosen, Bourbon- och Portlandrosen. Gruppen är den sista av de så kallade gammaldags rosorna och uppkom i Frankrike 1837 då 'Princesse Hélène' introducerades. Av de cirka 4000 sorterna finns endast ett fåtal kvar i odling och 'Baronne Prévost' från 1842 är troligen den äldsta bevarande. I inre roströdgården finns 'Souvenir d'Alphonse Lavallée', 'Archiduchesse Elisabeth d'Autriche' och 'Ulrich Brunner Fils'.

2. Moderna buskrosor

Kinarosor
R. chinensis är en rosart som härstammar från centrala Kina. Den första publiceringen av *R. chinensis* gjordes av Nikolaus Joseph von Jacquin år 1768. De första grupperna som förädlades ur kinarosorna under 1800-talet var Bourbonrosor och Remontantrosor.
R. chinensis har spelat en viktig roll i förädlingen av många moderna trädgårdsrosor, inklusive hybridterosor, och är ursprunget till så kallade remontantsorter som blommar kontinuerligt eller återblommar på sommaren och hösten. 'Viridiflora' och 'Gruss an Teplitz' är två sorter som finns i inre roströdgården.

Moschatahybrider
Myskrosen (*R. moschata*) härstammar från Mindre Asien eller Mellanöstern. De vita blommorna, 3 till 5 cm i diameter, är enkla (fem kronblad) eller dubbla, och blommar i slutet av sommaren. 'Ghislaine de Féligonde' och 'Trier' är två sorter av *R. moschata* som finns i vår trädgård.

R. rugosa
'Roseraie de l'Haÿ'

Vresrosor
R. rugosa är en rosart som härstammar från Östasien. Vresrosen kom till Sverige cirka 1780 med Linnés lärjunge Carl Peter Thunberg som varit i Japan där den växer vilt. Vresrosor har ett vegetativtväxtsätt och kan därmed bilda täta snår. Blommorna är behagligt doftande, vita till djupt rosa och röda med lätt skrynkliga kronblad. Blomningen varar från sommar till höst. *R. rugosa* är därför en av de sällsynta remontanta vildrosorna. 'Roseraie de l'Haÿ' och 'Frau Dagmar Hastrup' finns i yttre roströdgården.

3. Vildrosor

Vildrosor omfattar de naturliga vilda arterna och några av deras direkta hybridättlingar. De vildrosor som vanligtvis odlas är *R. pimpinellifolia*, *R. rubiginosa* och *R. foetida*.
Vildrosor har i allmänhet endat en blomning per år. Vissa arter har färgglada nypon på hösten, t.ex. *R. moyesii*, eller färgglatt höstlövverk, t.ex. *R. virginiana*.

R. spinosissima 'Frühlingsgold'

R. spinosissima (« mycket taggig », på latin) förekommer naturligt från Europa till västra Sibirien och sydvästra Asien.
I rosträdgården finns 'Stanwell Perpetual', en mycket remontant, med doftande blekrosa blommor. 'Altaica' har gula blommor, och 'Frühlingsgold' har stora, enkla blommor i en vacker guldgul färg.

R. moyesii härstammar från västra Kina, med rosa till djupt röda blommor. I yttre rosträdgården finns 'Mandarinros' och 'Geranium'.

R. rubiginosa, också kallad Äppelros, är en kraftigt och tätt växande buskros. Den blommar i juni och juli med rosa blommor, och dess blad doftar av äpple. De ovala, orange-röda nyponen sitter ofta kvar hela vintern. ‘Anne of Geierstein’ och ‘Magnifica’ finns även i yttre roströdgården.

Andra sorter är *R. francofurtana, R x richardii*, *R villosa*, *R pendulina*, *R dumalis*, *R. macrantha*.

R. moyesii ‘Marguerite Hilling’

R. moyesii ‘Nevada’

R. francofurtana
‘Frankfurt’

4. Klätterrosor

Klätterrosor skiljer sig från buskrosor genom att ha längre och vekare grenar, som kan nå längder på tre till sex meter eller mer.
De allra flesta finns i inre roströdgården, längst den halvcirkulära spaljén, och pryder oxelhäcken med en blommande vägg på sommaren.

Några av dem är *R. beggeriana* 'Polstjärnan', som är den mest köldhärdiga klätterrosen. *R. wichurana* 'New Dawn' och 'Sander's White Rambler' är två av de mest kända klätterrosorna tack vare sina exceptionella remontanta egenskaper. *R. sempervirens* 'Félicité et Perpétue' är en kraftig klätterros som kan bli 3 till 4 meter hög med många vita, enkla och lätt doftande blommor. *R. arvensis* 'Splendens' kan bli 5 meter hög med elfenbensvita kupade blommor, och är anmärkningsvärd för sin myrradoft. *R. longicuspis* 'Läderros' är en mycket kraftig ros som kan bli upp till 8 meter hög, med en intensiv uppsättning grupperade vita blommor. *R. setigera* 'Long John Silver' är enkelblommande i juni-juli med stora, fyllda, rent vita blommor. *R. multiflora* 'Seagull' är en praktfull och rikblommande klättrare med stora, mångblommiga klasar.

i förgrunden: *R. longicuspis* 'Läderros'

Inre rosträdgården

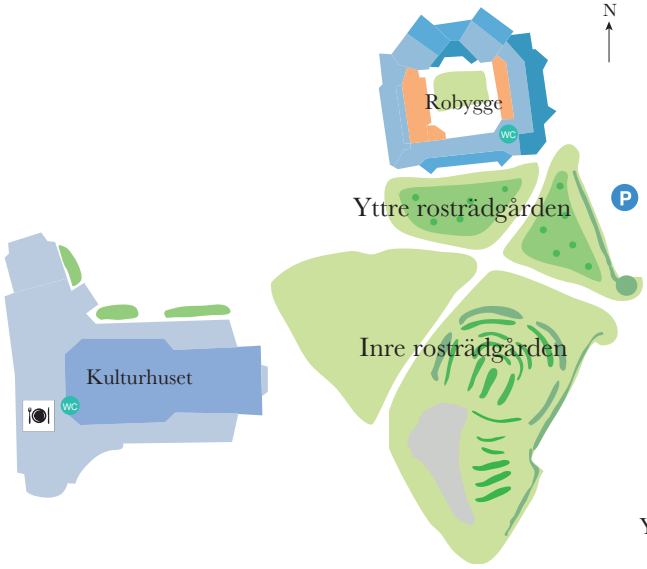

@TRADGARDSPARKENYTTERJARNA

Ytterjärna Trädgårdspark
på Instagram

källor:
En trädgårdspark i Sörmland, Arne Klingborg (Wahlström & Widstrand, 1999).
Rosor för nordiska trädgårdar, Lars-Åke Gustavsson (Stockholm, 2008).
Wikipedia

©2025 text Ytterjärna Trädgårdspark, fotografi och design ldp